

Vabariigi Valitsuse korralduse „Eesti Vabariigi valitsuse ja Soome Vabariigi valitsuse vahelise rahvastiku registreerimise kokkuleppe eelnõu heakskiitmine ja volituse andmine“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Korraldusega kiidetakse heaks Eesti Vabariigi valitsuse ja Soome Vabariigi valitsuse vaheline rahvastiku registreerimise kokkuleppe (edaspidi *kokkulepe*) eelnõu ning antakse rahvastikuminiistrile volitus kokkuleppele alla kirjutada.

Eesti Vabariigi Siseministeriumi ja Soome Vabariigi Rahvastikuregistri Keskuse vahel on juba 2005. aastal sõlmitud leping rahvastikuregistri andmete vahetamiseks. Uue kokkuleppe sõlmimise tingis 2005. aastal sõlmitud lepinguga vahetatavate andmete piiratus - leping reguleerib vaid Eesti või Soome kodanike andmete vahetamist jättes seega välja määratlemata kodakondsusega isikud, samuti ei sätestata seal detailsemalt perekonnasündmustega seotud andmete vahetamist.

Uue kokkuleppe sõlmimise läbirääkimistega alustati 2016. aasta juunis. Läbirääkimistel osalesid Eesti esindajatena Siseministeriumi rahvastiku toimingute osakonna juhataja Enel Pungas, osakonna juhataja asetäitja õiguse alal Mairis Kungla, osakonna õigusnõunik Kaija Klaasen, hiljem sama osakonna õigusnõunik Mari Käbi ning Välisministeriumi juriidilise osakonna rahvusvahelise õiguse büroo jurist Mariliis Sepp, hiljem sama osakonna jurist Martin Mändveer. Läbirääkimistel osales ka konsul Liina Viies Eesti Vabariigi Suursaatkonnast Helsingis. Soome esindajatena osalesid läbirääkimistel Rahandusministeriumist Assi Salminen, Rahvastikuregistri Keskusest Timo Salovaara, Hannu Luntiala, Torbjörn Sandell ja Maarit Huotari. Hiljem on läbirääkimistega liitunud Soome Rahandusministeriumist Tanja Stormbom.

Tagamaks Eesti poole huve võimalikult laiaulatuslikuks andmevahetuseks, jõuti läbirääkimistel lahenduseni, kus poolte vahel sõlmitakse rahvastikuregistri andmete vahetamiseks kaks lepingut. Üks neist sõlmitakse valitsuste vahelise lepinguna, mille alusel vahetatakse inimeste elukohaandmeid, ja teine asutustevahelise lepinguna, mille alusel vahetatakse detailsemaid perekonnasündmuse andmeid (asutustevahelise lepingu eelnõu inglise ja eesti keeles on lisatud seletuskirjale).

1.2. Koostajad

Kokkuleppe eelnõu, Vabariigi Valitsuse korralduse eelnõu ja seletuskirja ja ratifitseerimise seaduse eelnõu on ette valmistanud Siseministeriumi rahvastiku toimingute osakonna juhataja Enel Pungas (tel. 612 5163, e-post: enel.pungas@siseministerium.ee), juhataja asetäitja õiguse alal Mairis Kungla (tel. 612 5208, e-post: mairis.kungla@siseministerium.ee), sama osakonna nõunik Mari Käbi (tel. 612 5174, e-post: mari.kabi@siseministerium.ee) ja sama osakonna õigusnõunik Annika Nõmmik Aydin (tel. 612 5184, annika.nommikaydin@siseministerium.ee). Lepingueelseid läbirääkimisi pidas Siseministerium koostöös Välisministeriumi ja Eesti Vabariigi Suursaatkonnaga Helsingis.

Kokkuleppe on koostatud inglise keeles ja tõlgitud eesti keelde. Kokkuleppe tõlkis vandetõlk Katrin Kask. Kokkuleppe eestikeelse tõlke on toimetanud Siseministeriumi õigusosakonna keeletoimetaja Airi Kapanen (tel. 612 5241, airi.kapanen@siseministerium.ee).

Välisministeriumis on eelnõu läbi vaadanud juriidilise osakonna rahvusvahelise õiguse büroo jurist Liina Martinson (tel. 637 7428, e-post: liina.martinson@mfa.ee).

1.3. Märkused

Välislepingute menetlemise lihtsustamise eesmärgil on kokkuleppe heakskiitmise korralduse eelnõule lisatud ratifitseerimise seaduse eelnõu kavand ning korralduse eelnõu seletuskiri on koostatud seaduseelnõu seletuskirjale kehtestatud hea õigusloome ja normitehnika eeskirja reegleid järgides. Pärast kokkuleppe heakskiitmist ei esitata kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu uuesti ministriumidele kooskõlastamiseks, vaid see esitatakse otse Välisministeeriumile Vabariigi Valitsuse istungile esitamiseks.

Eelnõu on seotud ka teise eelnõuga, sest kokkuleppes tulenevalt tuleb muuta rahvastikuregistri seadust ning viia see kooskõlla kokkuleppes kokku lepitud nõuetega. Rahvastikuregistri seaduse eelnõu kavand on lisatud seletuskirjale.

2. Eelnõu eesmärk

Korralduse eesmärk on kiita heaks kokkuleppe eelnõu ja volitada rahvastikuminiitrit sellele alla kirjutama.

Kokkuleppe eelnõu on välja töötatud, et toetada Eesti Vabariigi ja Soome Vabariigi vahel inimeste vaba liikumist ning lihtsustada lepinguosalistes riikides rahvastiku arvestuse pidamist. Kokkuleppe alusel vahetatavad andmed kantakse kehtivate õigusaktide kohaselt rahvastikuregistrisse ning Eesti ametiasutused saavad neid kasutada kui õigusliku tähendusega andmeid. Andmevahetus võimaldab parandada rahvastikuregistri andmekvaliteeti. Kokkuleppega ei reguleerita inimeste õigusi oma andmetega tutvuda, taotleda ebaõigete andmete parandamist jms. Kuivõrd andmevahetuse tulemusena muutuvad vahetatavad andmed riigi rahvastikuregistri andmeteks, reguleeritakse inimeste õigusi riigisiseste ja EL isikuandmete kaitsega seotud õigusaktidega.

Ratifitseerimise seaduse eelnõu eesmärk on ratifitseerida kokkuleppe, et kokkuleppe saaks jõustada.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Ratifitseerimise seaduse eelnõu koosneb ühest lausest, millega nähakse ette kokkuleppe ratifitseerimine.

Korralduse eelnõu koosneb kahest punktist, millega kiidetakse heaks kokkuleppe eelnõu ja antakse rahvastikuminiitriile volitus kokkuleppele alla kirjutada.

Kokkuleppe koosneb 12 artiklist.

Kokkuleppe artiklis 1 sätestatakse kokkuleppe kohaldamisala. Kohaldamisala on piiritletud ühelt poolt isikute ringiga, kellele kokkuleppe laieneb, teiselt poolt aga andmetega, millele kokkuleppe laieneb. Artikli 1 punkti 1 kohaselt kohaldatakse kokkuleppet inimestele, kes on registreeritud kas Soome või Eestisse, kuid kes asuvad elama teise riiki (edaspidi *rändaja*). Seejuures ei ole oluline rändaja kodakondsus. Erandina ei rakendata kokkuleppet neile inimestele, kelle kohta ei ole sihtriik saatnud vastavalt kokkuleppe artiklile 6 inimese lähteriigile teadet elanikuks registreerimise kohta kolme kuu jooksul alates isiku rändest.

Kokkuleppe artiklis 2 defineeritakse kokkuleppes kasutatavad mõisted nagu „elukoht“, „isikukood“, „sihtriik“, „lähteriik“ ning selgitatakse lähemalt terminite sisustamist. Näiteks sätestatakse, et alla 12 kuu pikkust viibimist ei loeta üldjuhul elukoha tekkimise aluseks ja isikukoodina käsitletakse ka kõiki muid tuvastuskoode, mis võidakse hilisemate õigusaktide alusel kasutusele võtta.

Kokkuleppe artiklis 3 lepatakse kokku andmete vahetamise viis (elektrooniline andmevahetus), kulude katmise põhimõte (igaüks kannab oma andmete saatmisega seotud kulud ise) ning

andmete vahetamise eesmärk (rahvastikuregistri andmete uuendamine ja parandamine). Riigid vahetavad andmeid vaid sellises mahus, mis on kokku lepitud ning mis on mõlema riigi kohustuste täitmiseks vajalik.

Kokkuleppe artiklis 4 sätestatakse rändajale kohustus teavitada sihtriiki oma saabumisest sihtriigi õigusaktide kohaselt. Nii peab Eestist Soome kolinud kodanik teavitama Soome vastavat ametit viisil, mille näevad ette Soomes kehtivad õigusaktid. Sihtriigile tuleb teatavaks teha lähteriigi viimane elukohta aadress ning muu teave, mida sihtriik nõuab. Isiku tuvastamiseks peab teise riiki kolinud inimene esitama dokumendi, millega saab tõendada tema isikut, kodakondsust ja isikukoodi lähteriigis. Oluline on tähele panna, et kokkuleppega ei reguleerita kummaski riigis viibimise õiguslikke aluseid. Seega peab riiki kolinud inimene tõendama, et tal on riigis viibimiseks õiguslik alus vastavalt selle riigi kehtivale õigusele või vastavalt Euroopa Liidu õigusele.

Kokkuleppe artikliga 5 määratletakse, et riiki kolinud inimese registreerimise üle sihtriigi elanikuks otsustab sihtriigi registripidaja. Nii on näiteks Soomest Eestisse kolinud inimese elukohta registreerimisel otsustusõigus Eesti vastava kohaliku omavalitsuse üksusel. Otsuse tegemisel tuleb lähtuda riigi kehtivast õigusest. Kui rändaja registreeritakse riigi elanikuks, antakse talle võimalikult kiiresti isikukood.

Kokkuleppe artikli 6 kohaselt teatab sihtriigi registripidaja pärast inimese oma riigi elanikuks registreerimise otsustamist sellest nii inimesele kui ka lähteriigile. Lähteriigile teate edastamisel toob sihtriik inimese kohta välja artikli 6 punktis 2 loetletud andmed, sh ka inimese elukohta andmed sihtriigis. Lähteriik kannab andmed oma registrisse alles pärast sihtriigilt vastava teate saamist (artikkel 5 punkt 3). Kui sihtriik otsustab hiljem elukohta registreerimise otsuse kehtetuks tunnistada, siis sellest teavitatakse ka lähteriiki.

Kokkuleppe artikliga 7 nähakse ette andmekoosseis, mille lähteriik saadab sihtriigile pärast seda, kui ta on teise riiki kolinud inimese kolimisandmed oma registrisse kandnud. Andmed sisaldavad nii vahetult isiku tuvastamisega seotud andmeid (nimi, isikukood, sünniaeg ja –koht, sugu) kui ka muid isikuga seotud andmeid (perekonnaseis, abikaasa või registreeritud elukaaslase nimi, sünniaeg ja sugu, alla 18 aastase lapse andmed jne). Artikli punktis 2 rõhutatakse, et üle antakse vaid kehtivad andmed.

Kokkuleppe artikkel 8 sätestab, et andmete vahetamise praktiliseks korraldamiseks ning vahetatavate andmete üksikasjalikuks loetlemiseks sõlmivad lepinguosaliste riikide registripidajad eraldi kokkulepped. Samuti rõhutatakse andmete avaldamisel andmekaitsealaste õigusaktide järgimise kohustust.

Kokkuleppe artiklis 9 reguleeritakse elukohariigi määramist pärast kokkuleppe jõustumist. Kokkuleppe jõustumine ei mõjuta nende inimeste elukohti, kes on jõustumise ajal vaid Soome või Eesti elanikud. Kui aga inimene on kokkuleppe jõustumise ajal registreeritud mõlema riigi elanikuks, jääb ta edaspidi üksnes selle riigi elanikuks, millega isik tunneb, et ta on tihedamalt seotud. Oluline on isiku enda otsus, kumma riigiga ta oma perekonnasidemete, elatise teenimise või muude sarnaste asjaolude tõttu rohkem seotud on. Kui inimese enda arvamust ei ole võimalik kindlaks teha, jääb ta selle riigi elanikuks, kus tema alalist elukohta viimati muudeti. Kindlaks määratud elukohariigis jäävad kokkuleppe jõustumisel inimese elukohta andmed kehtima. Teises riigis loetakse registrisse kande tegemise päeva kuupäevaks, millal ränne toimus ja inimese elukoht sellega seoses muutus.

Kokkuleppe artiklilis 10 määratakse kindlaks andmekoosseis, mida lepinguosaliste riikide registripidajad vahetavad nende inimeste kohta, kes võivad suure tõenäosusega osutada mõlema riigi elanikuks.

Kokkuleppe artiklis 11 sätestatakse kokkuleppe jõustumine. Kokkulepe jõustub teise kuu esimesel päeval pärast viimase kirjaliku teate saamist, millega riigid teavitavad teineteist diplomaatiliste kanalite kaudu sellest, et kokkuleppe jõustumiseks vajalikud riiklikes õigusaktides sätestatud nõuded on täidetud.

Kokkuleppe artikliga 12 reguleeritakse lepingu lõpetamisega seonduvat.

Kokkuleppe sõlmitakse kahes originaaleksemplaris nii eesti, soome kui ka inglise keeles. Kõik kokkuleppe tekstid on võrdselt autentseks, kuid tõlgendamiserinevuste korral võetakse aluseks inglisekeelne tekst.

4. Eelnõu terminoloogia

Kokkuleppe eelnõus kasutatavate terminite tähendust on selgitatud kokkuleppe artiklis 1. Seal on selgitatud terminid „elukoht“, „sihtriik“, „lähteriik“, „isikukood“, „ajutine viibimine“.

Ratifitseerimise seaduse eelnõu ei kasutata uusi termineid.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Kokkulepe on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta.

Juba praegu vahetatakse Soomega rahvastikuregistri andmeid. Praegu on Eesti ja Soome vahel asutustevaheline andmete vahetamise kokkulepe, mille raames vahetatakse Eesti kodanike ja Soome kodanike andmeid. Eesti Vabariigi ja Soome Vabariigi vahel sõlmitav kokkulepe hõlmab aga suuremat hulka inimesi, kelle andmeid vahetatakse. Eesti Vabariigi ja Soome Vabariigi vahel sõlmitav valitsuste vaheline kokkulepe võimaldab saada ka näiteks määratlemata kodanike ja teiste riikide kodanike andmeid, kui nad rändavad Eesti ja Soome vahel. Seega valitsuste vaheline kokkulepe võimaldab vahetada suurema hulga inimeste andmeid, kes Eesti ja Soome vahel rändavad ning seega saada ka nende isikute elukoha kohta korrektseid andmed. See omakorda võimaldab vaadata üle ka nende isikutele pakutavad elukohast sõltuvad riiklikud ja omavalitsuslikud teenused või soodustused.

Andmete töötlemise ja vahetamise kasuteguriks ühiskonnale on näiteks see, et rahvastikuregistris olevad korrektseid andmed võimaldavad elukohapõhiseid teenuseid pakkuda vaid neile, kes antud riigis ka tegelikult elavad. Kui riik saab kasutada korrektseid andmeid, siis ta saab sellest lähtuvalt teha korrektsemaid otsuseid piiratud ressursside tingimustes. Kui isik ise ei anna riigile teada, et ta on rännanud teise riiki ja et ta omab teises riigis elukohta, siis tõenäoliselt jätkatakse talle lähteriigis omistatud soodustuste pakkumisega. Kui andmed on rahvastikuregistris õiged, siis saab kehtetuks tunnistada otsused, millega isikule elukohast sõltuvad soodustused või teenused määrati ning seda ressursi kasutada isikutele, kellel on antud riigis tegelik elukoht ning seda teenust või soodustust vajavad.

Kuna on isikuid, kes ei teavita, kas teadlikult või teadmatusest, lähteriiki oma uuest elukohast, siis võib juhtuda, et ilma andmete vahetamise kokkulepeteta oleks lähteriigi registris isiku andmed valed. Kui Eesti ja Soome kokkulepe jõustub, siis tehakse see teavitamine isiku eest ära riikide rahvastikuregistri andmete vahetamise teel.

Kuna rahvastikuregistri andmetel on õiguslik tähendus, siis tuleb nendest andmetest lähtuda. Seetõttu on vajalik, et rahvastikuregistris olevad andmed oleksid õiged. Kui andmete vahetamise teel saadakse isikute kohta õiged andmed, siis aitab see tagada registri andmete õigsust ning vältida olukordi, kus isikud unustavad oma andmeid uuendada või ei tee seda teadlikult. Andmete vahetamise kokkulepe ei koorma isikute õigusi liigselt, sest ilma andmete vahetamise kokkuleppeta oleksid isikud ka kohustatud hoidma oma andmeid rahvastikuregistris

korrektsetena. Kui isikud seda pahatahtlikult või teadmatuses ei tee, siis nad rikuvad oma kohustust riigi ees, seega kui isikute eest nende andmete korrektsena hoidmise kohustus andmevahetuse teel täidetakse, siis ei saa lugeda seda ebaproportsionaalseks riigi poolseks sekkumiseks isiku ellu.

Rahvastikuregistri seaduse § 44 punkti 4 kohaselt on rahvastikuregistri andmetele juurdepääsu õigus välisriigi asutusel ja isikul, kui see õigus on sätestatud välissuhtlemisseaduse alusel sõlmitud kokkuleppes. Eesti ja Soome vaheline kokkulepe on välisleping välissuhtlemisseaduse mõistes.

Kokkuleppe jõustumisel jääb andmete töötlemise eesmärk samaks, mis juba kehtiva asutustevahelise kokkuleppe puhul. Andmete vahetamise eesmärk on tagada rahvastikuregistri andmete õigsus Eestis ja Soomes, andes teisele lepingupoolele teada, kui on toimunud nende riikide vahel ränne.

Kokkulepet kohaldatakse isikutele, kes on registreeritud Soome või Eesti elanikeks ja soovivad rännata või on rännanud teise riiki, olenemata nende kodakondsusest.

Kui sihtriigi registripidaja on otsustanud, kas registreerida rändaja sihtriigi elanikuks või mitte, teavitab ta oma otsusest kõnealust isikut ja lähteriigi registripidajat teatega, mis peab sisaldama järgmisi isikuandmeid: isikukood lähteriigis; nimi; sünnikuupäev; sünnikoht; kodakondsused; sugu; kui isiku elukoht registreeritakse sihtriigis, siis edastatakse isiku kohta ka isikukood sihtriigis; isiku sihtriiki rändamise kuupäev; elukoht, sh omavalitsus; kohalik rahvastikuregistripidaja sihtriigis.

Kui lähteriigi registripidaja on saanud teate selle kohta, et rändaja on registreeritud sihtriigi elanikuks, ja selle oma registrisse kandnud, esitab ta rändaja kohta sihtriigi registripidajale järgmised isikuandmed: isikukood sihtriigis ja lähteriigis; nimi; sünniaeg ja -koht; sugu; kodakondsused; perekonnaseis ja selle muutumise kuupäev; rändaja praeguse abikaasa või registreeritud elukaaslase nimi, sünniaeg ja sugu; rändaja iga alla 18 aastase lapse nimi, sünniaeg ja -koht ning sugu, samuti iga lapse puhul teave selle kohta, kas rändaja on lapse eestkostja või mitte; kui rändaja on alla 18 aastane, siis iga tema vanema või eestkostja nimi, sünniaeg ja -koht, sugu ning iga tema vanema või eestkostja isikukood lähteriigis.

Seega töödeldakse suurt hulka erinevaid isikuandmeid, sealhulgas ka lastega seotud andmeid. Rahvastikuregistrite seisukohalt on oluline, et lisaks isiku enda andmetele korrastatakse registris ka isiku lastega seotud andmed. Kuna rahvastikuregistri andmetel on õiguslik tähendus, siis on oluline, et ka isiku suhted rahvastikuregistris oleksid korrektsed ning näitaksid tegelikku seisust. Kui laste kohta andmeid ei vahetataks, siis võib rahvastikuregister olla isiku järglaste osas ebaõige ning tekitada probleeme ning segadust. Seetõttu on oluline, et vahetatakse ka lastega seotud andmeid, sest rahvastikuregister kajastab on vanemate ja laste omavahelisi suhteid.

Hetkel on Eesti ja Soome vahel sõlmitud vaid asutustevaheline kokkulepe, millega vahetatakse Eesti ja Soome kodanike andmeid. Uue asutustevahelise kokkuleppe puhul jääb isikute ring samaks, Eesti ja Soome kodanikud, kuid laieneb nende isikute kohta edastatavate andmete koosseis. Planeeritava valitsuste vahelise kokkuleppe kohaselt isikute ring, kelle andmeid vahetatakse, laieneb, sest valtsuste vahelise kokkuleppe kohaselt vahetatakse ka määratlemata kodakondsusega isikute ja teiste riikide kodanike andmeid, kes Eesti ja Soome vahel rändavad.

Isikuandmeid saadakse Eesti ja Soome rahvastikuregistri andmete vahetamise teel. Andmevahetus on planeeritud toimima üle X-tee. Kokkuleppe kohaselt kumbki riik võib teiselt riigilt saadud isikuandmeid kasutada üksnes oma rahvastikuregistri andmete uuendamiseks ja parandamiseks. Kui aga riik on teiselt riigilt saadud isikuandmete põhjal kanded oma

rahvastikuregistrisse ära teinud, on rahvastikuregistri andmeid lubatud töödelda ja avalikustada andmete töötlemisele ja avalikustamisele kohaldatavates riigi õigusaktides kehtestatud korras.

Isikute ringi ei laiene, kes andmete vahetamisega tegelevad. Andmete vahetamise tehnilise poole pealt on Eestis vastutavaks rahvastikuregistri volitatud töötleja, kelleks on Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus (SMIT).

Andmeid planeeritakse vahetada Eesti ja Soome vahel üle X-tee nii, et andmed kanduksid automaatselt Eesti rahvastikuregistrisse ning reeglina ei oleks vaja teha kandeid käsitööna, välja arvatud juhtumid kui näiteks esineb mingi tehniline tõrge.

Vahetatavatele andmetele ei pääse kõrvalised ehk kolmandad isikud juurde. Isikuandmete töötlemisel lähtutakse isikuandmete kaitse põhimõtetest.

Inimesed saavad oma muutnud andmetega tutvuda e-rahvastikuregistris või esitades taotluse rahvastikuregistri väljavõtte saamiseks. Andmete vahetamine Eesti ja Soome rahvastikuregistri vahel ei eelda isikute nõusolekut. Kui inimene ei ole rahvastikuregistris toimunud andmete muudatustega rahul, siis ta saab oma rahvastikuregistri andmete õigsuse vaidlustada.

Vahetatavad andmed kantakse rahvastikuregistrisse, kus neid säilitatakse elektrooniliselt. Kui vahetatavad andmed on kantud rahvastikuregistrisse, siis neile kehtivad kõik samad põhimõtted ja nõuded, mis teistelegi rahvastikuregistrisse kantud andmetele. Kolmandatele isikutele, kes ei täida avalikke ülesandeid, tagatakse juurdepääs neile andmetele vaid siis, kui neil on selleks õigustatud huvi.

Andmete vahetamise ja andmete töötlemise puhul võib isiku vaates, kelle andmeid vahetatakse, välja tuua nii positiivse kui ka negatiivse külje. Positiivne pool väljendub selles, et andmete vahetamise tõttu hoitakse isiku rahvastikuregistri andmeid tema lähteriigis korrektsena ilma, et isik peaks andmete õigsuse tagamiseks ise täiendavalt midagi tegema. Negatiivne mõju võib isikule avalduda siis, kui isik soovib teadlikult oma andmeid teise riigi eest varjata saamaks kasutada üheaegselt nii Soome kui ka Eesti riigi teenuseid, mis on tegelikult mõeldud vaid riigi residentidele, kuid riikidevahelise andmete vahetamise tulemusena edastatakse isiku korrektsed andmed ikka teisele riigile.

6. Eelnõu mõju

Muudatus: kokkulepe Soome ja Eesti valitsuste vahel rahvastikuregistri andmete vahetamiseks.

Eesti ja Soome valitsus sõlmivad kokkuleppe, mille kohaselt hakatakse vahetama kokkuleppes nimetatud isikute kohta rahvastikuregistri andmeid.

Mõju valdkond: mõju riigiasutuste korraldusele, tuludele ja kuludele

Mõju sihtrühm: riigiasutused, KOV-id

Kokkuleppega luuakse soodsad tingimused Eesti Vabariigi ja Soome Vabariigi vahel rahvastikuregistri andmete edastamiseks. Kokkuleppe kohaselt saab Eesti Soome kolinud isikute kohta kiiret ja korrektset informatsiooni, millele saab tugineda, sest riigid peavad tagama edastatavate andmete õigsuse. Saadud andmed kantakse rahvastikuregistrisse ning Eesti ametiasutused saavad neid andmeid kasutada kui õigusliku tähendusega andmeid. Kuigi isikutel on kohustus esitada oma välisriigi elukoha andmed ja seal toimunud perekonnasündmuste (perekonnaseisudokumentide) andmed rahvastikuregistrisse kandmiseks, siis tihti see kohustus isikutel ununeb või nad pole sellest teadlikud. Seega võimaldab Soome ja Eesti vaheline andmevahetus parandada rahvastikuregistri andmekvaliteeti ning tagada Eesti rahvastikuregistri andmete õigsus. Olulist tähtsust omab see näiteks teenuste ja isikule makstavate sotsiaaltoetuste vaates. Eesti riigis on teenused ja toetused isikule tagatud üldjuhul siis, kui tema alaline elukoht on Eestis. Kui isik ei teavita riiki oma elukoha muutusest, võib

tekkida olukord, kus isikule makstakse toetust ilma õigusliku aluseta. Kui meile on teada, et ajaomane isik elab Soomes, siis on võimalik isikule teenuste ning toetuste osutamine peatada või lõpetada. Sama kehtib ka isikute surmaandmete edastamise osas, millega välistatakse teenuste ning toetuste osutamise jätkamine isikule, kes on tegelikult surnud.

Mõju ulatus on keskmine. Võivad kaasned muudatused sihtrühma käitumises, kuid eeldatavasti need ei too need kaasa kohanemiskaskusi. Näiteks võib muudatus kaasa tuua olukorra, kus andmevahetusega saadud andmete põhjal elab elukohast oleneva soodustuse saaja hoopis teises riigis ning seetõttu tuleb toetuste määramise otsus kas üle vaadata või kehtetuks tunnistada, kuid see ei too eeldatavasti kaasa kohanemiskaskusi, sest riigiasutused ja omavalitsused tegelevad nende küsimustega ka praegu.

Mõju avaldamise sagedus võib olla sihtrühmale keskmine, seega eelpool nimetatud juhtumid võib tulla ette, kuid mitte tihti.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on eeldatavasti väike, sest kokkuleppe kohane andmevahetus pigem hõlbustab ametnike tööd. See aitab ametnikel näiteks toetuste määramisel arvesse võtta juba korrektset elukohta ning ametnikud saavad määrata näiteks elukohast sõltuvaid toetusi vaid nendele isikutele, kes ka tegelikult Eestis elavad.

Mõju valdkond: mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele

Sihtrühm: Välisministeerium, teised ministeeriumid ja riigiasutused

Kokkuleppe lihtsustab välissuhtlust Soomega rahvastikuregistri teemal. Kokkuleppega määratakse kindlaks reeglid, mida peab andmete edastamisel järgima. Kokkuleppe muudab koostöö lihtsamaks ja seab koostööle kindlad alused, mis lihtsustavad rahvastikuregistri asutuste tööd andmete edastamisel.

Kuna kokkuleppes on määratud ranged reeglid ka andmete edastamise turvalisuse kohta, on isikuandmete kaitse tagatud ja kokkuleppe ei ohusta edastatavate isikuandmete konfidentsiaalsust või turvalisust.

Mõju avaldamise ulatust võib hinnata väikeseks. Sihtrühma käitumises erilisi muudatusi ei toimu ja muudatusega kohanemiseks tegevusi ette ei ole vaja näha.

Mõjutatud sihtrühma suurus on pigem väike, hõlmates vähem kui 5% Eesti elanikkonnast.

Mõju avaldamise sagedus võib olla varieeruv, vahel tuleb suhelda Soomega tihedamalt, vahel harvem.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on väike, sest kokkuleppel on positiivne mõju riikidel suhtlusele, sest kokkuleppes on kindlaks määratud reeglid, milliseid andmeid vahetatakse, kelle kohta vahetatakse ja milliseid reegleid tuleb andmete vahetamisel järgida.

Mõju valdkond: sotsiaalne mõju

Sihtrühm: isikud, kes on registreeritud Soome või Eesti elanikeks ja soovivad rännata või on rännanud teise riiki, olenemata nende kodakondsusest.

Kokkuleppe kohaselt hakatakse vahetama Eestist Soome ja Soomest Eestisse rännanud isikute, olenemata nende kodakondsusest, andmeid. Mõju ulatus nendele isikutele võib olla keskmine, võivad kaasned muudatused sihtrühma käitumises, kuid eeldatavalt ei kaasne nendega seoses kohanemiskaskusi.

Mõju avaldumise sagedus isikutele on reeglina väike, sest eeldatavasti ei rända need isikud kolimise eesmärgil igapäevaselt Eesti ja Soome vahet, seega reeglina on neil isikutel korrektselt vaid ühes riigis elukoht registreeritud.

Mõjutatud sihtrühma suurust võib hinnata väikeseks, sest mõjutatud on alla 5% Eesti elanikkonnast.

Ebasoovitava mõju risk on pigem väike, kuid negatiivne mõju võib esineda isikutele, kes soovivad ebaseaduslikult kasutada mõlema riigi elukohast tulenevaid soodustusi, omades selleks elukohta mõlemas riigis. Kokkuleppe jõustudes selline olukord lõppeb. Positiivne mõju seisneb selles, kui isikud mingil põhjusel ei saaks oma lähteriigis elukoha andmeid korda teha, siis tema elukoha andmed muudetakse rahvastikuregistris andmevahetusega saadud andmete põhjal õigeks.

Muud olulist mõju riigi julgeolekule, majandusele, elu- ja looduskeskkonnale, regionaalarengule, riigi ja kohaliku omavalitsuse korraldusele ei ole.

Andmekaitsealane mõjuhinnang

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EL) 2016/679, 27. aprill 2016, füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) artikli 35 lõikes 1 sätestatakse kohustus hinnata enne isikuandmete töötlemist sellise töötlemise mõju juhul, kui isikuandmete töötlemise, eelkõige uut tehnoloogiat kasutava töötlemise, tulemusena ning isikuandmete töötlemise laadi, ulatust, konteksti ja eesmärke arvesse võttes tekib tõenäoliselt füüsiliste isikute õigustele ja vabadustele suur oht. Lõikes 3 on toodud juhud, kui mõjuhinnangu tegemine on nõutav ning punkti a kohaselt on selleks füüsiliste isiklike aspektide süstemaatiline ja ulatuslik hindamine, mis põhineb automaatsel isikuandmete töötlemisel, sealhulgas profiilianalüüsil, ja millel põhinevad otsused, millel on füüsilise isiku jaoks õiguslikud tagajärjed või mis samaväärselt mõjutavad oluliselt füüsilist isikut.

Kokkuleppega kavandatava andmevahetus ei tekita suurt ohtu isikute õiguste ja vabadustele ning samuti ei toimu füüsiliste isiklike aspektide süstemaatilist ja ulatuslikku hindamist. Andmeid vahetatakse x-tee vahendusel ning need kantakse kas Eesti või Soome rahvastikuregistrisse, mis mõlemad on riiklike registritena turvalised keskkonnad. Õigusaktidega on tagatud isikuandmete kaitse, samuti on kehtestatud tehnilised meetmed andmete kaitse tagamiseks.

Kokkuleppega vahetatavad andmed ei ole eriliigilised andmed, tegemist on üldiste isikuandmetega, mida inimesed õigusaktide kohaselt on kohustatud ka ise riigile esitama. Kokkuleppega hõlbustatakse inimeste jaoks asjaajamist ning tagatakse registriandmete ajakohasus inimese kohustuse täitmisest sõltumatult.

Isikuandmete ulatuslikkust sisustatakse Andmekaitse Inspeksiooni koostatud „Isikuandmete töötleja üldjuhend“ lehekülgedel 16-17. Juhendi kohaselt hõlmab ulatuslik töötlemine tavaliste isikuandmete puhul vähemalt 50 000 inimese andmete töötlemise. Kokkuleppega hakatakse vahetama vaid nende inimeste andmeid, kes ühe riigi (Eesti või Soome) elanikuna asuvad elama teise riiki (Eestisse või Soome). Selliselt ei ole kokkuleppe alusel andmete töötlemine käsitletav ulatusliku andmetöötlemisena.

7. Korralduse rakendamiseks vajalikud kulutused ja korralduse rakendamise eeldatavad tulud

Kokkuleppes on kirjas, et isikuandmete edastamisega seotud kulud katab isikuandmeid edastav riik. Seega katab Eestist Soome saadetavate andmete rahvastikuregistrist väljavõtmise ja edastamise kulud Eesti. Kulud kaetakse Siseministeeriumi eelarvest rahvastikuregistri pidamiseks ettenähtud rahast.

8. Rakendusaktid

Korralduse rakendamiseks ei ole tarvis vastu võtta rakendusakte.

9. Kokkuleppe, korralduse ja seaduse jõustumine

Korraldus jõustub üldises korras.

Kokkuleppe jõustub teise kuu esimesel päeval pärast viimase kirjaliku teate saamist, millega riigid teavitavad teineteist diplomaatiliste kanalite kaudu sellest, et kokkuleppe jõustumiseks vajalikud riiklikes õigusaktides sätestatud nõuded on täidetud (artikkel 12).

Kokkuleppe on vaja põhiseaduse § 121 punkti 2 järgi Riigikogus ratifitseerida, sest kokkuleppe tõttu on vaja muuta rahvastikuregistri seadust, et kokkuleppe ja rahvastikuregistri seadus oleksid kooskõlas. Rahvastikuregistri seaduse plaanitava muudatuse kohaselt ei kohaldata nimetatud seadust, kui isik esitab oma elukoha andmed välisriiki, millega on sõlmitud välissuhtlemiseaduse alusel rahvastikuregistri andmete vahetamise kokkuleppe. Lisaks on toodud erijuhud sellest olukorrast. Rahvastikuregistri seaduse muudatuste menetlemine on planeeritud toimuma ajaliselt paralleelselt ratifitseerimise seaduse eelnõu menetlemisega.

Ka ratifitseerimise seadus jõustub üldises korras.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kõigile ministeeriumitele korraga, sh Justiitsministeeriumile kooskõlastamiseks ja Eesti Linnade ja Valdade Liidule ning Andmekaitse Inspektsioonile arvamuse avaldamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu.

Kuna kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu esitatakse ministeeriumidele kooskõlastamiseks koos kokkuleppe heakskiitmise korralduse eelnõu seletuskirjaga, siis esitatakse see pärast kokkuleppe allakirjutamist otse Välisministeeriumile Vabariigi Valitsusele esitamiseks.

Seletuskirja lisana on kaasas ka Eesti Vabariigi Siseministeeriumi ja Soome Digi- ja Rahvastikuandmete Ameti „Rahvastikuregistri andmete edastamise kokkuleppe“ eelnõu inglise keeles ning selle eelnõu tõlge eesti keelde.